
Πτυχιακή εργασία με θέμα:

*«Διαφορές στους τρόπους προώθησης της
Δημιουργικότητας από τους γονείς ανάλογα με την
ηλικία του παιδιού»*

Δανάτσα Β. Μαρίνα

Επιβλέποντες καθηγητές:

Α' Επιβλέπων: Γεώργιος Βλειώρας

Β' Επιβλέπουσα: Μαρία Παπαρούση

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	5
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
Σημασία της Δημιουργικότητας	7
Ορίζοντας την έννοια της Δημιουργικότητας	8
Οι απόψεις των γονέων για τη Δημιουργικότητα.....	10
Τρόποι προώθησης της Δημιουργικότητας από τους γονείς.....	11
Ηλικιακές διαφορές στην αλληλεπίδραση των γονέων με τα παιδιά τους	12
Στόχος της εργασίας.....	13
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	15
Περιγραφή και σκοπός της έρευνας.....	15
Συμμετέχουσες/-οντες.....	15
Μέσα συλλογής δεδομένων.....	16
Διαδικασία συλλογής δεδομένων	17
Ανάλυση δεδομένων	17
Δεοντολογία.....	18
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	19
ΣΥΖΗΤΗΣΗ	23
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	26
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	29
Παράρτημα 1	30
Παράρτημα 2	34
Παράρτημα 3	36
Παράρτημα 4	39

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ύστερα από τέσσερα χρόνια προπτυχιακών σπουδών στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, η παρούσα πτυχιακή εργασία έρχεται να επισφραγίσει αυτόν τον ιδιαίτερο κύκλο της ζωής μου, που συνέβαλε στην πνευματική και ηθική μου ανάπτυξη. Έχοντας ολοκληρώσει πλέον τη συγγραφή της παρούσας πτυχιακής εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τα άτομα που συνέβαλαν επιστημονικά και ηθικά κατά τη διάρκεια της εκπόνησής της.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον α' επιβλέποντα της πτυχιακής μου εργασίας, τον Δρ. Γ. Βλειώρα, Επίκουρο Καθηγητή Αναπτυξιακής Ψυχολογίας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε από την αρχή ως την ολοκλήρωση της εργασίας. Από την πρώτη στιγμή αποτέλεσε πηγή στήριξης και ενθάρρυνσης, καθώς η ανταπόκρισή του ήταν άμεση και ήταν πάντοτε διαθέσιμος για συζήτηση και ανατροφοδότηση σχετικά με τα θέματα που προκύπταν όλο αυτό το διάστημα. Η αρωγή του ήταν ουσιαστική και καθοριστική σε όλα τα στάδια της εργασίας, κι έτσι μπόρεσα να ξεπεράσω κάθε εμπόδιο ή προβληματισμό που εμφανιζόταν κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της παρούσας εργασίας.

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μέρος μίας ερευνητικής συνεργασίας με τον Δρ. Γ. Βλειώρα και την Δρ. W. E. Kuipers, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Τμήμα Ορθοπαιδαγωγικής του Πανεπιστημίου του Groningen, και αφορά στη διερεύνηση των απόψεων των γονέων σχετικά με το τι είναι η Δημιουργικότητα, ποια είναι η σημασία της και με ποιους τρόπους οι γονείς επιδιώκουν να την προάγουν στα παιδιά τους. Νιώθω ευγνώμων που ήμουν μέρος αυτής της ερευνητικής συνεργασίας και χαίρομαι ιδιαίτερα που πρόσθεσα το δικό μου λιθαράκι στην διεξαγωγή της. Η συμμετοχή μου στη διεξαγωγή αυτής της έρευνας αποτελεί σπουδαία εμπειρία για εμένα και είναι τιμή μου που είχα δίπλα μου ως καθοδηγητή τον Δρ. Γ. Βλειώρα και ως συνερευνητριες τις συμφοιτήτριές μου Ζιάκα Μαρία και Κουτσοσπύρου Βικτώρια.

Ευχαριστώ, επίσης, την Δρ. Μ. Παπαρούση, Καθηγήτρια Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και της Διδακτικής της στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, για το ενδιαφέρον που έδειξε σχετικά με το θέμα της πτυχιακής μου εργασίας. Οι διαλέξεις της και οι συζητήσεις που κάναμε στη διάρκεια των διδασκαλιών της συνέβαλαν σημαντικά στην ανάπτυξη της κριτικής και δημιουργικής μου σκέψης κατά τη φοίτησή μου στο Τμήμα.

Σε αυτό το σημείο, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τα συγγενικά μου πρόσωπα, Αθηνά, Βάσω, Δάφνη, Θωμά, και τη νονά μου, Μαρία, καθώς και όλα τα άτομα που δέχτηκαν να συμμετέχουν στην έρευνα και μοιράστηκαν μαζί μας όχι μόνο τις ιδέες τους περί Δημιουργικότητας, αλλά και μερικές από τις πιο ξεχωριστές στιγμές της ζωής των παιδιών τους. Η συμβολή τους ήταν σημαντική και πολύτιμη.

Τέλος, ευχαριστώ από καρδιάς τους γονείς μου, Βασίλειο και Σοφία, και τον αδερφό μου, Θωμά, για την συνεχή στήριξη και ενθάρρυνση που έλαβα καθ' όλη τη διάρκεια των προπτυχιακών μου σπουδών.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το μεγαλύτερο μέρος της βιβλιογραφίας που αφορά στην προαγωγή της Δημιουργικότητας περιορίζεται συχνά στο ρόλο του σχολείου, ενώ και οι γονείς αποτελούν σημαντικό παράγοντα ανατροφής, ειδικά για τα παιδιά σχολικής ηλικίας. Ο σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι να διερευνήσει αρχικά τους τρόπους με τους οποίους οι γονείς επιδιώκουν να προάγουν τη Δημιουργικότητα των παιδιών τους και στη συνέχεια να εξετάσει πιθανές διαφορές στους τρόπους προώθησης της Δημιουργικότητας ανάμεσα στους γονείς παιδιών 5 ως 9 ετών και στους γονείς παιδιών 10 ως 12 ετών. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας είναι η ημιδομημένη συνέντευξη και τα δεδομένα αναλύθηκαν με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 20 γονείς. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως υπάρχουν τόσο ομοιότητες όσο και διαφορές στους τρόπους με τους οποίους οι γονείς επιδιώκουν να προάγουν τη Δημιουργικότητα στα παιδιά τους σε συνάρτηση της ηλικίας αυτών. Τα ευρήματα της έρευνας εμπλουτίζουν τη σχετική βιβλιογραφία σχετικά με το ρόλο των γονέων στην ανάπτυξη της Δημιουργικότητας των παιδιών τους και μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν βάση για την ανάπτυξη σχετικών παρεμβάσεων.

Λέξεις κλειδιά: Δημιουργικότητα, Δημιουργικότητα παιδιών, Δημοτική εκπαίδευση, Διαφορές ηλικίας, Τρόποι προώθησης της Δημιουργικότητας

ABSTRACT

Most of the literature on promoting Creativity is limited to the role of the school, while parents are also important in the upbringing of school-age children. The purpose of the present study is to explore the ways in which parents promote their children's Creativity, and to examine possible differences in the ways of promoting Creativity between parents of children aged 5 to 9 and parents of children aged 10 to 12. Data were collected using a semi-structured interview and analyzed with the thematic analysis method. A total of 20 parents participated in the study. The results of the research have shown that there are both similarities and differences in the ways in which parents promote Creativity in their children in relation to their age. The findings of the present study enrich the relevant literature on the role of parents in the development of their children's Creativity and can be used as the basis for the development of relevant interventions.

Keywords: Age differences, Creativity, Creativity of children, Primary education, Ways to promote Creativity

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι περιορισμοί για κάποιους ανθρώπους φαντάζουν ψηλά τείχη που στέκονται εμπόδια και τους κρατούν αιχμάλωτους μέσα τους. Ωστόσο, για κάποιους άλλους, οι περιορισμοί νοούνται ως μια νέα πρόκληση. Αν είστε άνθρωπος της πρόκλησης, η έννοια της Δημιουργικότητας θα σας φανεί αληθινά ελκυστική. Κι αυτό, γιατί η Δημιουργικότητα όχι μόνο ευνοείται από, αλλά και προϋποθέτει συνθήκες που ορίζουν περιορισμούς. Για να γίνει κατανοητό, φανταστείτε μία κατάσταση στην οποία έχετε βρεθεί με ένα χαρτομάντηλο, ένα μαχαίρι και ένα τραμπολίνο στα άδυτα ενός λαβυρίνθου και σε πέντε λεπτά χρειάζεται να παραστείτε σε μία συνέντευξη για την πιο γοητευτική θέση εργασίας που σας έχουν προτείνει ποτέ. Η πρόκληση είναι εμφανής και οι περιορισμοί απόλυτοι. Η δημιουργική σας σκέψη είναι αυτή που θα σας χαρίσει την λύτρωση και θα σας οδηγήσει στην επίτευξη των στόχων σας. Αν την εμπιστευτείτε, θα περάσουν δεκάδες λύσεις από το μυαλό σας σε μονάχα μερικά λεπτά. Μπορείτε, αν θέλετε, να κλάψετε με το χαρτομάντηλο τόσο δυνατά ώστε να σας ακούσει κάποιος και να έρθει να σας σώσει. Μια άλλη ιδέα είναι να χρησιμοποιήσετε το μαχαίρι και να κόψετε τα εμπόδια (αν κόβονται), αλλά μπορείτε επίσης να χοροπηδήσετε πάνω στο τραμπολίνο που σας δόθηκε για να δείτε πιθανούς τρόπους εξόδου. Εσείς διαλέγετε. Προσοχή. Έχετε περιορισμένο χρόνο. Η δημιουργική σας σκέψη είναι πάλι ο σωτήρας σας, καθώς με τη σημαντική αρωγή της θα μπορέσετε να επιλέξετε την λύση που ανταποκρίνεται καλύτερα στους περιορισμούς που έχουν οριστεί. Έτσι, πιθανόν να καταλήξετε στην τελευταία λύση που σας πρότεινα, καθώς λόγω της έλλειψης χρόνου δε θα προλάβετε να κλάψετε και να φωνάξετε για βοήθεια και με το μαχαίρι ίσως να μην μπορέσετε να κόψετε όλα τα εμπόδια. Στην καλύτερη περίπτωση, θα επινοήσετε μία δική σας λύση στο πρόβλημα, συνδέοντας κάποια από τα αντικείμενα που σας προσφέρονται. Συνεπώς, κατανοούμε πως όσο βρίσκουμε εμπόδια και αδιέξοδα στο δρόμο προς την έξοδο, τόσο ενεργοποιούμε την πολύτιμη δημιουργική μας σκέψη, η οποία μπορεί να μας φανεί εξαιρετικά χρήσιμη.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σημασία της Δημιουργικότητας

Η καλλιέργεια της Δημιουργικότητας κρίνεται σημαντικής αξίας κατά τα πρώτα χρόνια της ανάπτυξης του παιδιού τόσο σε επίπεδο επιβίωσης όσο και σε επίπεδο ψυχολογικής και πνευματικής ανάπτυξης και αυτοβελτίωσης. Είναι εύλογο, λοιπόν, να διερευνηθούν περαιτέρω οι λόγοι για τους οποίους η Δημιουργικότητα θεωρείται σημαντική στη ζωή μας. Καταρχήν, η Δημιουργικότητα θεωρείται το κλειδί για την προσωπική και ταυτόχρονα για την κοινωνική ευημερία (Florida, 2002). Συμπληρωματικά, έχει βρεθεί πως δρα θετικά τόσο στην αύξηση της κοινωνικής αρμονίας (King & Pope, 1999) όσο και στην βελτίωση της διάθεσης (Amabile, Barsade, Mueller, & Staw, 2005) και στην ελάττωση του προσωπικού άγχους (Nicol & Long, 1996). Η σημασία της Δημιουργικότητας έχει αναδειχθεί στην ανάπτυξη του οικονομικού τομέα, καθώς θεωρείται ως ο πιο σημαντικός οικονομικός πόρος του 21^{ου} αιώνα (Florida, 2002). Με την περαιτέρω παγκοσμιοποίηση που βιώνουμε στις μέρες μας και συνακόλουθα τον σημαντικό ανταγωνισμό που αφορά τον χώρο πωλήσεων και προώθησης των αγαθών και υπηρεσιών, η Δημιουργικότητα διεκδικεί όλο και περισσότερο χώρο κι έτσι γίνεται πιο σημαντική στον τομέα της οικονομίας (Egan, 2005). Η Δημιουργικότητα είναι σημαντικό και χρήσιμο χαρακτηριστικό του ατόμου. Οι σύγχρονες επιχειρήσεις ανά τον κόσμο το αποζητούν στους συνεργάτες και υπαλλήλους τους καθώς η δημιουργική σκέψη οδηγεί στην καινοτομία και συνακόλουθα, η καινοτομία φέρνει την επιτυχία στην επιχείρηση (Kaufman & Beghetto, 2013).

Η Δημιουργικότητα βοηθά το άτομο στη λήψη αποφάσεων, και στην ανάδειξη της φαντασίας, της καινοτομίας και της πρόβλεψης. Για παράδειγμα, έστω ότι πέντε παιδιά θέλουν να παίξουν ένα επιτραπέζιο που παίζεται με τέσσερις παίχτες και παράλληλα το έδαφος είναι ανώμαλο. Οι κανόνες θα χρειαστεί να αναδιατυπωθούν ή ακόμη και να ακυρωθούν, ώστε το παιχνίδι να είναι δίκαιο για όλα τα παιδιά. Αυτό απαιτεί ένα δημιουργικό τρόπο σκέψης από τους παίχτες έτσι ώστε να μπορέσουν να προβλέψουν και να φανταστούν πιθανές αδικίες κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού και να προχωρήσουν στη λήψη αποφάσεων για τους κανόνες του παιχνιδιού (Runco, 2007). Ακόμα, η Δημιουργικότητα εμπλουτίζει την ανθρώπινη εμπειρία και συγχρόνως συνδέεται με πολλές θετικές συνέπειες στη ζωή μας. Για παράδειγμα, άτομα τα οποία είναι δημιουργικά ή τα οποία συνηθίζουν να ασχολούνται με δημιουργικές

δραστηριότητες στην καθημερινότητά τους είναι πιθανότερο να έχουν βελτιωμένη σωματική υγεία (Stuckey & Nobel, 2010). Επιπρόσθετα, η Δημιουργικότητα βοηθάει τα άτομα να διατηρήσουν το ενδιαφέρον τους για αυτό με το οποίο ασχολούνται (Freund & Holling, 2008). Μάλιστα, η σχολική επιτυχία στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη Δημιουργικότητα (Eckhoff, 2011). Τελικά, η Δημιουργικότητα συνδέεται με ποικίλα οφέλη.

Ορίζοντας την έννοια της Δημιουργικότητας

Η έννοια της Δημιουργικότητας χρησιμοποιείται συχνότατα, ιδιαιτέρως στον τομέα της εκπαίδευσης. Ωστόσο, δεν υπάρχει ένας καθιερωμένος ορισμός αποδεκτός από την επιστημονική κοινότητα. Αντ' αυτού, υπάρχουν πολλές διαφορετικές μεταξύ τους προσεγγίσεις του όρου. Παρακάτω θα παρουσιαστούν ενδεικτικά κάποιες από αυτές. Η Δημιουργικότητα προσεγγίζεται σε τέσσερα επίπεδα: του ατόμου, του τελικού προϊόντος, της περιβαλλοντικής επιρροής και της διαδικασίας. Η επιλογή της εκάστοτε προσέγγισης έχει αντίκτυπο στο πώς βλέπει η κοινωνία την έννοια της Δημιουργικότητας. Συνήθως, οι υποστηρικτές της προσέγγισης στο επίπεδο του ατόμου συνδέουν τις έννοιες της Δημιουργικότητας και της ευφυΐας. Προσεγγίζοντας τη Δημιουργικότητα ως χαρακτηριστικό του ατόμου, τα άτομα διαχωρίζονται σε δημιουργικά και μη δημιουργικά και αυτό περιορίζει τις δυνατότητες αλλαγής στα επίπεδα της Δημιουργικότητας. Από την άλλη, μία άλλη μερίδα ανθρώπων προσεγγίζει τη Δημιουργικότητα ως μία ομαλή διαδικασία με συγκεκριμένα στάδια: την αναγνώριση των προβλημάτων, την προετοιμασία, τη δημιουργία απόκρισης και τέλος την επικύρωση απόκρισης (Kupers, Lehmann-Wermser, McPherson & Geert, 2019).

Ο Torrance (1988) βρέθηκε σε σύγχυση όταν προσπάθησε να ορίσει με ακρίβεια την έννοια της Δημιουργικότητας. Κατά τη διάρκεια της προσπάθειάς του, αναγνώρισε πως η Δημιουργικότητα περιλαμβάνει όλες τις αισθήσεις. Όπως οι αισθήσεις, έτσι και ένα μεγάλο μέρος της Δημιουργικότητας καθίσταται αόρατο, μη λεκτικό και ασυνείδητο. Ως αποτέλεσμα, λόγω της φύσης της Δημιουργικότητας, ακόμη κι αν ήταν δυνατό να γίνει κατανοητή με ακρίβεια, πάλι θα ήταν δύσκολο να την περιγράψουμε με λόγια. Ύστερα από χρόνια μελέτης και παρατήρησης, ο Torrance (1988) κατάφερε να δημιουργήσει ένα σύντομο ορισμό που τον ικανοποίησε μερικώς για την έννοια της Δημιουργικότητας, ο οποίος είναι ο ακόλουθος: «Όταν ένα άτομο δεν έχει μάθει ή εκπαιδευτεί για να βρει μία λύση σε ένα πρόβλημα τότε απαιτείται

ένας βαθμός Δημιουργικότητας» (Torrance, 1988, σελ.57). Ένας άλλος ορισμός της Δημιουργικότητας προσεγγίζει την έννοιά της ως μια διαδικασία κατά την οποία το άτομο «βρίσκει, ορίζει ή ανακαλύπτει μια ιδέα ή ακόμη και ένα πρόβλημα που δεν είχε προκαθοριστεί από την κατάσταση ή δραστηριότητα» (Kay, 1989, σελ. 11). Ακόμα, η Δημιουργικότητα αναγνωρίζεται ως ένα είδος διαδικασίας που ενέχει τον παράγοντα της φαντασίας και έχει ως αποτέλεσμα πρωτότυπες συνέπειες, όπως είναι για παράδειγμα η δημιουργία κάποιου πράγματος που δεν προϋπήρχε (Robinson, 2001). Επίσης, η έννοια της Δημιουργικότητας ορίζεται ως μια διαδικασία που οδηγεί στην καινοτομία, και, συνεπώς, δεν πρέπει να ταυτίζεται με την καινοτομία. Βασικά, πρόκειται για μία σύνθεση η οποία συνδυάζει ή εναλλακτικά επεκτείνει την προϋπάρχουσα γνώση και τις κεκτημένες δεξιότητες (Kyung Hee Kim, 2009).

Από τους παραπάνω ορισμούς που παρουσιάστηκαν, συμπεραίνουμε πως κάποιοι άνθρωποι αναγνωρίζουν τη Δημιουργικότητα ως χαρακτηριστικό του ατόμου, ενώ κάποιοι άλλοι την προσεγγίζουν ως διαδικασία. Στην παρούσα εργασία μας ενδιαφέρει η προσέγγιση της έννοιας ως διαδικασία.

Για την καλύτερη κατανόηση της έννοιας, θα αναγνωρίσουμε ενδεικτικά μερικά από τα χαρακτηριστικά της Δημιουργικότητας. Τα κύρια χαρακτηριστικά της Δημιουργικότητας περιλαμβάνουν τα εγγενή κίνητρα, την αυτοπεποίθηση, τις αισθητικές εμπειρίες, τη θεωρητική σκέψη, την ανεξαρτησία, την ενέργεια, ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερόντων ή χόμπι, την ανοχή στην ασάφεια και τέλος τη νοημοσύνη (Runco & Bahleda, 1986). Πιο αναλυτικά, τα εγγενή κίνητρα προέρχονται από το ίδιο το άτομο και οδηγούνται από την έμφυτη περιέργεια και την ανάγκη της ανακάλυψης νέων πραγμάτων. Η αυτοπεποίθηση πηγάζει από τη θετική αντίληψη της αυτοεικόνας μας. Από την άλλη, οι αισθητικές εμπειρίες σχετίζονται με τις αισθήσεις μας. Μερικά παραδείγματα αυτών των εμπειριών αποτελούν η ακρόαση μουσικής, η θέαση έργων τέχνης, όπως της γλυπτικής ή της ζωγραφικής, και η ανάγνωση ποιημάτων. Η θεωρητική σκέψη αφορά την παραγωγή δικών μας ιδεών και θεωριών. Η ανεξαρτησία ως χαρακτηριστικό γνώρισμα της Δημιουργικότητας θα μπορούσε να αναφέρεται στην ανεξαρτησία του πνεύματος ώστε να μην υπάρχουν όρια στη σκέψη. Η ενέργεια και τα χόμπι διεγείρουν το ενδιαφέρον του ατόμου και το παροτρύνουν να σκεφτεί δημιουργικά, προσφέροντάς του ποικίλα ερεθίσματα. Η ανοχή στην ασάφεια αφορά εκείνα τα κενά που επιτρέπουν στο άτομο να ενεργήσει με γνώμονα την ελευθερία και

την πρωτοβουλία. Τέλος, η Δημιουργικότητα συνδέεται με τους δείκτες νοημοσύνης λόγω της ευρηματικότητας και της ικανότητας γρήγορης και σύνθετης σκέψης.

Ακόμα, πληροφορίες που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά της έννοιας της Δημιουργικότητας αναφέρονται στην έρευνα των Maksić και Pανλονιό (2011). Στόχος της έρευνας ήταν να διερευνηθούν οι προσωπικές θεωρίες και σκέψεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη Δημιουργικότητα και τις δυνατότητες ανάπτυξής της στο χώρο του σχολείου. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί αρχικά απάντησαν σε ερωτήσεις όπως «τι είναι η Δημιουργικότητα;» και «ποια τα χαρακτηριστικά των δημιουργικών προσώπων;». Η πλειονότητα των ατόμων που συμμετείχαν, συνέδεσαν τη Δημιουργικότητα με τις έννοιες της πρωτοτυπίας, της καινοτομίας και της διαφοράς. Αναλυτικότερα, ως *πρωτοτυπία*, οι συμμετέχοντες και συμμετέχουσες όρισαν την ικανότητα του ατόμου να προσεγγίζει τα εμπόδια που εμφανίζονται με έναν διαφορετικό και ασυνήθιστο τρόπο. Από την άλλη, η έννοια της *καινοτομίας* αναγνωρίστηκε ως η εισαγωγή μιας ιδέας που αλλάζει, βελτιώνει και τελικά εμπλουτίζει τη ζωή μας. Είναι λοιπόν η δημιουργία του νέου, που δεν υπήρχε σε πρωτότερη εμπειρία του ατόμου. Τέλος, η *διαφορά* σχετίστηκε με το να βλέπουμε τα πράγματα από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Κλείνοντας, ένα μικρό ποσοστό των ατόμων που συμμετείχε στην έρευνα (περίπου το 11%), προκειμένου να εμπλουτίσει τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών της Δημιουργικότητας, πρόσθεσε τα ουσιαστικά: *ιδέα, έμπνευση και προσωπικότητα*.

Οι απόψεις των γονέων για τη Δημιουργικότητα

Από τα πρώτα κιόλας χρόνια της ζωής τους, οι γονείς μπορούν να υποστηρίξουν και να προωθήσουν τη δημιουργική σκέψη των παιδιών τους (Ellermeyer,1993). Η παρούσα εργασία αφορά στις απόψεις των γονέων για τη Δημιουργικότητα, καθώς οι γονείς φαίνεται να έχουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της Δημιουργικότητας των παιδιών. Έτσι, αφού αναγνωρίσαμε ενδεικτικά κάποια από τα χαρακτηριστικά της Δημιουργικότητας, θα προχωρήσουμε στην διερεύνηση μερικών χαρακτηριστικών που προσδίδονται στα δημιουργικά παιδιά από γονείς, ώστε να αναδειχθούν αρχικά οι απόψεις των γονέων σχετικά με τα δημιουργικά παιδιά και αργότερα με την έννοια της Δημιουργικότητας. Έτσι λοιπόν, στις παραγράφους που ακολουθούν, παρουσιάζονται ενδεικτικά κάποια από τα χαρακτηριστικά που χρησιμοποιούν οι γονείς για να περιγράψουν τα δημιουργικά παιδιά.

Οι Pugsley και Acar (2018) διερεύνησαν τους παράγοντες που σχετίζονται με την υποστήριξη της Δημιουργικότητας στο σπίτι. Για αυτό το σκοπό, εξέτασαν τις στάσεις και αξίες των γονέων απέναντι στη Δημιουργικότητα και στο δημιουργικό περιβάλλον στο σπίτι και τις αντιλήψεις τους για τα δημιουργικά χαρακτηριστικά. Από τα αποτελέσματα της έρευνας, προκύπτει πως τα χαρακτηριστικά που χρησιμοποιούν οι γονείς για να περιγράψουν τα δημιουργικά παιδιά σχετίζονται με τη συμμόρφωση, την οργάνωση, τον ευγενή ανταγωνισμό και την αίσθηση του χιούμορ. Σύμφωνα με τους γονείς, τα δημιουργικά παιδιά δείχνουν πρόθυμα να βοηθούν, να θέτουν ερωτήσεις και να αναλαμβάνουν τη διεκπεραίωση δύσκολων καθηκόντων. Επίσης, είναι ικανά να μαντεύουν και να υποθέτουν, όπως ακόμα, να επιδιώκουν την αριστεία στο σχολείο. Ακόμα, οι στάσεις και οι αξίες των γονέων απέναντι στη Δημιουργικότητα και το δημιουργικό περιβάλλον στο σπίτι συνδέονταν θετικά με την υποστήριξη των χαρακτηριστικών Δημιουργικότητας. Τέλος, οι γονείς που έχουν θετική στάση απέναντι στην Δημιουργικότητα φαίνεται να προετοιμάζουν ένα πιο δημιουργικό περιβάλλον στο σπίτι (Pugsley & Acar, 2018).

Ο Runco (1989) διερεύνησε επίσης τις απόψεις των γονέων για τα χαρακτηριστικά των δημιουργικών παιδιών. Από τα αποτελέσματα της έρευνας, οι γονείς χαρακτηρίζουν συχνά τα δημιουργικά παιδιά ως προσαρμόσιμα, περίεργα, αμερόληπτα, θαρραλέα, περιπετειώδη, έξυπνα, ερευνητικά, τολμηρά, ονειροπόλα, ευφάνταστα και εφευρετικά, ενώ τα μη δημιουργικά παιδιά ως απόμακρα, συμβατικά, προσεκτικά και μη φιλόδοξα. Έτσι, οι γονείς στην πλειονότητά τους, φαίνεται να χρησιμοποιούν επιθυμητά χαρακτηριστικά για να περιγράψουν τα χαρακτηριστικά των δημιουργικών παιδιών, ενώ, αντιθέτως, χρησιμοποιούν μη επιθυμητά χαρακτηριστικά όταν αναφέρονται στα μη δημιουργικά παιδιά (Runco, 1989).

Τρόποι προώθησης της Δημιουργικότητας από τους γονείς

Σε αυτό το σημείο, είναι ενδιαφέρον να προχωρήσουμε στην διερεύνηση των τρόπων υποστήριξης και προώθησης της Δημιουργικότητας από τους γονείς. Στη σχετική βιβλιογραφία που μελετήθηκε, βρέθηκαν δύο τρόποι προώθησης της Δημιουργικότητας: η ενασχόληση και συμμετοχή των γονέων στο παιχνίδι των παιδιών τους και η παροχή ενός κατάλληλου δημιουργικού περιβάλλοντος.

Η συμμετοχή των γονέων στο παιχνίδι των παιδιών τους δείχνει να έχει σημαντικά οφέλη στην ανάπτυξη της Δημιουργικότητας των παιδιών. Πιο

συγκεκριμένα, η Δημιουργικότητα φαίνεται να συνδέεται με τα συνεργατικά και αυθόρμητα παιχνίδια. Έτσι, οι γονείς μπορούν να ενισχύσουν τη Δημιουργικότητα επιλέγοντας παιχνίδια που είναι σχετικά με τις τέχνες (π.χ., μουσικά όργανα, μαριονέτες, σύνεργα ζωγραφικής), τις φυσικές επιστήμες, όπως τα μαθηματικά (π.χ., παιχνίδια με κάρτες), ή ακόμα με τεχνικές εξερεύνησης ή επίλυσης προβλημάτων (π.χ., επιτραπέζιο με γρίφους. Ellermeyer, 1993). Οι γονείς που έχουν θετική στάση απέναντι στην Δημιουργικότητα προετοιμάζουν ένα πιο δημιουργικό περιβάλλον στο σπίτι. Ένα δημιουργικό περιβάλλον προωθεί σημαντικές αξίες, όπως αυτές της ελευθερίας, της ασφάλειας, της ανεξαρτησίας και του σεβασμού. Εκεί, τα παιδιά βρίσκουν εύφορο έδαφος για να διευρύνουν και να εμβαθύνουν σε θέματα που βρίσκουν ενδιαφέροντα. Παράλληλα, νιώθουν την ελευθερία να εκφράζουν τα συναισθήματά τους και να συναποφασίζουν με την οικογένειά τους για θέματα που τους αφορούν. Συνοπτικά, από τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως η Δημιουργικότητα προωθείται μέσω της καλλιέργειας της φαντασίας στο παιχνίδι και την υποστήριξη της έμφυτης περιέργειας των μικρών παιδιών. Τέλος, καθίσταται σαφές πως τα περιβάλλοντα που προάγουν την ανάπτυξη του δημιουργικού πνεύματος δεν χαρακτηρίζονται από τις περιοριστικές τους πτυχές, αλλά από την ενθάρρυνση που παραχωρούν στα παιδιά για περισσότερη εξερεύνηση νέων πραγμάτων.

Ηλικιακές διαφορές στην αλληλεπίδραση των γονέων με τα παιδιά τους

Οι παραπάνω τρόποι προώθησης της Δημιουργικότητας των παιδιών προϋποθέτουν την αλληλεπίδραση ανάμεσα στον γονέα και το παιδί, καθώς παίζουν και δημιουργούν σε συνεργασία μαζί του. Γενικά, οι γονείς τείνουν να αλληλεπιδρούν με τα παιδιά τους με διαφορετικούς τρόπους ανάλογα με την ηλικία των παιδιών (Gaynor & Runcio, 1992). Για παράδειγμα οι γονείς, κατά την ανατροφή των παιδιών τους, φαίνεται να διαφοροποιούν τις τακτικές τους που χρησιμοποιούν για την άσκηση της πειθαρχίας και της εποπτείας και για την αντιμετώπιση των προβλημάτων συμπεριφοράς των παιδιών τους (Frick, Christian & Wootton, 1999). Στις παραγράφους που ακολουθούν παρουσιάζονται μερικές διαφορές στους τρόπους διαχείρισης αυτών των θεμάτων σε σχέση με τις ηλικιακές ομάδες των παιδιών.

Οι γονείς τείνουν να χρησιμοποιούν διαφορετικές στρατηγικές πειθαρχίας και εποπτείας των παιδιών τους όσο αυτά μεγαλώνουν. Πιο συγκεκριμένα, όσο τα παιδιά

είναι ακόμα μικρά, περίπου 6 ως 8 ετών, οι γονείς χρησιμοποιούν συχνότερα στρατηγικές πειθαρχίας, όπως οι έπαινοι και τα κομπλιμέντα. Ακόμα, η θετική πειθαρχία παρατηρείται λιγότερο έντονα σε μεγαλύτερα παιδιά ηλικίας 9 ως 12 ετών. Επίσης, έχει διαπιστωθεί πως όσο μεγαλώνουν τα παιδιά, τόσο χαμηλώνει το επίπεδο εποπτείας και παρακολούθησής τους εκ μέρους των γονέων. Πιο συγκεκριμένα, οι γονείς χρησιμοποιούν συχνότερα στρατηγικές εποπτείας στα παιδιά που βρίσκονται στην ηλικιακή ομάδα των 9 με 12 ετών, ενώ τις ελαττώνουν όταν τα παιδιά φτάσουν στην εφηβεία (13 ως 17 ετών. Frick, Christian & Wootton, 1999). Τελικά, θα λέγαμε πως η χρήση στρατηγικών θετικής πειθαρχίας και το επίπεδο εποπτείας των παιδιών μειώνεται καθώς αυτά μεγαλώνουν.

Ακόμα, δεν είναι λίγες οι φορές που οι γονείς έρχονται αντιμέτωποι με προβλήματα συμπεριφοράς των παιδιών τους. Όταν λοιπόν βρίσκονται σε αυτή τη θέση, χρησιμοποιούν διάφορες τακτικές συμμόρφωσης. Ενδεικτικά, οι γονείς επιλέγουν να επιβάλλουν σωματικές τιμωρίες στα μικρότερα παιδιά τους, όπως για παράδειγμα μικρό χτύπημα με το χέρι ή ζώνη. Η σωματική τιμωρία φαίνεται να συνδέεται κατά βάση με προβλήματα συμπεριφοράς των παιδιών που ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 9 με 12 ετών. Μάλιστα έχει βρεθεί πως η χρήση της σωματικής τιμωρίας ελαττώνεται κατά την είσοδο του παιδιού στην εφηβεία, καθώς τότε οι γονείς χρησιμοποιούν πιο έμμεσες μεθόδους γονικής παρέμβασης, όπως είναι η ενασχόληση των γονέων με τα παιδιά τους (Frick, Christian & Wootton, 1999). Συνοψίζοντας, βλέπουμε πως οι γονείς επιλέγουν να χρησιμοποιούν διαφορετικές τακτικές συμμόρφωσης και παρέμβασης σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες παιδιών.

Στόχος της εργασίας

Στις παραπάνω παραγράφους αναδείχθηκαν κάποιες διαφορές σχετικά με τις τακτικές ανατροφής, συμμόρφωσης και παρέμβασης που χρησιμοποιούν οι γονείς ανάλογα με την ηλικία των παιδιών τους. Πιο συγκεκριμένα, φάνηκε πως οι γονείς ελαττώνουν τη χρήση στρατηγικών θετικής πειθαρχίας και το επίπεδο εποπτείας και διακόπτουν την επιβολή της σωματικής τιμωρίας κατά την εφηβεία των παιδιών. Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω ηλικιακές διαφορές που παρατηρήθηκαν σε προηγούμενες έρευνες σχετικά με τους τρόπους αλληλεπίδρασης ανάμεσα στους γονείς και τα παιδιά, η παρούσα εργασία στοχεύει να εμπλουτίσει τη βιβλιογραφία σε σχέση με την προαγωγή της Δημιουργικότητας εν γένει και συγκεκριμένα με τον ρόλο των γονέων στην προαγωγή της Δημιουργικότητας ως συνάρτηση της ηλικίας των παιδιών τους. Με

άλλα λόγια, ο στόχος της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να απαντήσει στο ακόλουθο ερευνητικό ερώτημα: Υπάρχουν διαφορές στους τρόπους με τους οποίους οι γονείς επιδιώκουν να προάγουν τη Δημιουργικότητα των παιδιών τους ως προς την ηλικία των παιδιών;

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Περιγραφή και σκοπός της έρευνας

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μέρος μίας ερευνητικής συνεργασίας, με τον α' επιβλέποντα της πτυχιακής μου εργασίας, Δρ. Γ. Βλειώρα, Επίκουρο Καθηγητή Αναπτυξιακής Ψυχολογίας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, την Δρ. W. E. Kuipers, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Τμήμα Ορθοπαιδαγωγικής του Πανεπιστημίου του Groningen, και με τη συνδρομή προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητριών των δύο Πανεπιστημίων. Αυτή η ερευνητική συνεργασία αφορά στη διερεύνηση των απόψεων των γονέων σχετικά με το τι είναι η Δημιουργικότητα, ποια είναι η σημασία της και με ποιους τρόπους οι γονείς επιδιώκουν να την προάγουν στα παιδιά τους. Η πτυχιακή μου εργασία εστιάζει στη διερεύνηση πιθανών διαφορών στους τρόπους προώθησης της Δημιουργικότητας από τους γονείς ανάλογα με την ηλικία του παιδιού. Πρόκειται, λοιπόν, για μία κοινωνική έρευνα, καθώς η κοινωνική έρευνα αφορά σε θέματα που σχετίζονται με τον κλάδο των κοινωνικών επιστημών. Οι ακαδημαϊκοί διεξάγουν κοινωνική έρευνα, όταν, μετά από τη μελέτη της βιβλιογραφίας πάνω σε ένα θέμα, βρίσκουν κενά ή ασυμφωνίες μεταξύ σχετικών ερευνών ή μελετών (Bryman, 2016).

Συμμετέχουσες/-οντες

Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 20 γονείς, εκ των οποίων οι 13 (65%) ήταν γυναίκες και οι 7 (35%) άντρες. Οι γονείς που συμμετείχαν στην έρευνα προέκυψαν από τον κύκλο φίλων και γνωστών της ερευνήτριας (δειγματοληψία ευκολίας). Οι ηλικίες των γονέων κυμαίνονταν από τα 32 ως τα 52 έτη, με μέσο όρο ηλικίας τα 41,6 έτη (τυπική απόκλιση = 6,3). Όσον αφορά στο μορφωτικό επίπεδο, οι 11 (55%) γονείς δήλωσαν ότι είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας, οι 7 (35%) δευτεροβάθμιας και οι 2 (10%) μετα-δευτεροβάθμιας (π.χ. ΙΕΚ) εκπαίδευσης. Οι γονείς μας μίλησαν για 19 παιδιά, εκ των οποίων, τα 10 (53%) ήταν κορίτσια και τα 9 (47%) αγόρια. Οι ηλικίες των παιδιών κυμαίνονταν από τα 5 ως τα 12 έτη με μέσο όρος ηλικίας τα 9 έτη (τυπική απόκλιση = 1,3). Στον παρακάτω Πίνακα, παρουσιάζεται ο αριθμός παιδιών ανά ηλικιακή ομάδα.

Ηλικία παιδιού	5 ετών	6 ετών	8 ετών	9 ετών	10 ετών	11 ετών	12 ετών
Συχνότητα	2	2	1	3	5	3	3
Σχετική συχνότητα (%)	10,5	10,5	5,3	15,8	26,3	15,8	15,8

Πίνακας [1]. Συχνότητες και σχετικές συχνότητες των ηλικιακών ομάδων των παιδιών (N=19)

Μέσα συλλογής δεδομένων

Για την έρευνα χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ημιδομημένης συνέντευξης, το πρωτόκολλο της οποίας επισυνάπτεται στο Παράρτημα 1. Η συνέντευξη αποτελούνταν από πέντε ενότητες. Η πρώτη ενότητα αφορούσε στα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων (φύλο, ηλικία και μορφωτικό επίπεδο του γονέα, φύλο και ηλικία του παιδιού). Η δεύτερη ενότητα αφορούσε στις ιδέες των γονέων για την έννοια της Δημιουργικότητας. Ενδεικτικά, ρωτήσαμε πώς θα περιέγραφαν τη Δημιουργικότητα σε μία πλήρη πρόταση, πότε θεωρούν ότι ένα άτομο είναι δημιουργικό και πότε ότι ένα άτομο δεν είναι δημιουργικό. Η τρίτη ενότητα περιλάμβανε ερωτήσεις σχετικά με τη δημιουργική ανάπτυξη και τους άλλους τομείς ανάπτυξης. Ενδεικτικά, ζητήσαμε από τους γονείς να κάνουν μια κατάταξη στους πέντε τομείς ανάπτυξης (κοινωνικός-συναισθηματικός, κινητικός, επικοινωνιακός, γνωστικός και δημιουργικός τομέας) και να εξηγήσουν γιατί έκαναν αυτή την κατάταξη. Η τέταρτη ενότητα περιλάμβανε ερωτήσεις που αφορούσαν τις περιγραφές Δημιουργικότητας στα παιδιά. Ενδεικτικά, ζητήσαμε να μάθουμε για μία περίπτωση που το παιδί τους ήταν δημιουργικό και τι πιστεύουν ότι σημαίνει αυτή η περίπτωση για τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και για τις ικανότητες του παιδιού. Η πέμπτη ενότητα περιλάμβανε ερωτήσεις σχετικά με την ενθάρρυνση της Δημιουργικότητας. Ενδεικτικά, ρωτήσαμε πώς ενθαρρύνουν τη Δημιουργικότητα του παιδιού τους και ποιος είναι ο δικός τους ρόλος στην ενθάρρυνσή της. Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, αναλύθηκαν οι απαντήσεις στις εξής ερωτήσεις: «Ενθαρρύνετε συνειδητά τη Δημιουργικότητα στο παιδί/στα παιδιά σας;» και «Εάν ναι, πώς το κάνετε αυτό, ή εάν όχι, γιατί όχι;».

Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Οι συνεντεύξεις έγιναν εξ αποστάσεως, μέσω skype, λόγω της λήψης έκτακτων μέτρων της κυβέρνησης για την προστασία από τον ιό του κορωνοϊού. Πριν τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων, οι συμμετέχουσες και οι συμμετέχοντες έδωσαν τη συγκατάθεσή τους διαβάζοντας και υπογράφοντας ένα «Έγγραφο ενημέρωσης και συγκατάθεσης», το οποίο επισυνάπτεται στο Παράρτημα 2. Κάθε συνέντευξη πραγματοποιήθηκε μόνο αφού η συμμετέχουσα ή ο συμμετέχων έδωσε τη συγκατάθεσή του. Οι συνεντεύξεις ηχογραφήθηκαν με ηλεκτρονικά μέσα κι ύστερα απομαγνητοφωνήθηκαν με την της εφαρμογής <https://voicenote.in/live/>. Από τις απομαγνητοφωνήσεις αφαιρέθηκαν τα στοιχεία που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την ταυτοποίηση των συμμετεχουσών και των συμμετεχόντων, και τα ονόματα αντικαταστάθηκαν με ψευδώνυμα.

Ανάλυση δεδομένων

Μετά την εισαγωγή των απομαγνητοφωνήσεων σε γραπτό κείμενο, ως ερευνήτριες και ερευνητές καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε με κάποιο τρόπο το μεγάλο όγκο των πληροφοριών που συλλέξαμε. Χρειάζεται λοιπόν, να κάνουμε ανάλυση των πληροφοριών, ώστε να είμαστε σε θέση να κατανοήσουμε και στη συνέχεια να ερμηνεύσουμε τις σχετικές -με το θέμα- πληροφορίες (Bryman, 2016). Στην παρούσα εργασία, η ανάλυση έγινε σε πρωτογενή δεδομένα με τη μέθοδο της *θεματικής ανάλυσης*. Η θεματική ανάλυση χρησιμοποιείται για να εντοπιστούν, να αναλυθούν και να ανιχνευτούν διακριτές θεματικές κατηγορίες (Braun, 2006). Η θεματική ανάλυση περιλαμβάνει έξι βήματα. Κατά το πρώτο βήμα, γράφουμε και κάνουμε επανειλημμένες αναγνώσεις στα δεδομένα μας, σημειώνοντας παράλληλα τις αρχικές μας ιδέες, ώστε να εξοικειωθούμε με αυτά. Κατά το δεύτερο βήμα, δημιουργούμε αρχικούς κώδικες στο σύνολο των δεδομένων, βάσει κάποιων χαρακτηριστικών που μας προκαλούν ενδιαφέρον. Κατά το τρίτο βήμα, συγκεντρώνουμε τους κωδικούς κατηγοριοποιώντας τους σε πιθανές θεματικές κατηγορίες και συλλέγουμε τα δεδομένα που αφορούν την κάθε κατηγορία. Κατά το τέταρτο βήμα, ελέγχουμε αν οι θεματικές κατηγορίες που δημιουργήσαμε ανταποκρίνονται τόσο στους κώδικες, όσο και στο σύνολο των δεδομένων και δημιουργούμε μια θεματική χαρτογράφηση της ανάλυσης. Κατά το πέμπτο βήμα, έχοντας στο μυαλό μας τις ιδιαιτερότητες και το βασικό νόημα της κάθε θεματικής κατηγορίας, δημιουργούμε πλέον σαφείς ορισμούς

και ονοματοδοτούμε τις θεματικές κατηγορίες. Τέλος, κατά το έκτο βήμα της θεματικής ανάλυσης, επιλέγουμε αντιπροσωπευτικά παραδείγματα για κάθε κατηγορία, δημιουργώντας έτσι μια έκθεση της ανάλυσης. Ως ερευνήτριες και ερευνητές είναι σημαντικό να έχουμε υπόψιν πως η διαδικασία των παραπάνω έξι βημάτων δεν είναι γραμμική και η κίνησή μας από βήμα σε βήμα γίνεται με ευελιξία (Braun, 2006).

Δεοντολογία

Επειδή η έρευνα αναφέρεται σε ανθρώπους, πριν τη διεξαγωγή της, απηύθυνα σχετική αίτηση χορήγησης άδειας για εκπόνηση έρευνας προς την Επιτροπή Ηθικής & Δεοντολογίας του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, η οποία έγινε δεκτή και επισυνάπτεται στο Παράρτημα 3.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το πέρας των συνεντεύξεων έγινε θεματική ανάλυση των απαντήσεων και προέκυψαν τέσσερις κατηγορίες απαντήσεων που παρουσιάζονται παρακάτω. Ο πλήρης κατάλογος των κατηγοριών και των απαντήσεων βρίσκεται στο Παράρτημα 4.

1. Ενθαρρύνω το παιδί/τα παιδιά μου

Σε αυτή την κατηγορία, εντάχθηκαν απαντήσεις που δείχνουν ότι οι γονείς προωθούν τη Δημιουργικότητα των παιδιών τους με ενθαρρυντικά σχόλια και επιβραβεύσεις. Ακολουθούν κάποια παραδείγματα τέτοιων απαντήσεων.

Το ενθαρρύνω λεκτικά και το στηρίζω.

Βασικά τα υποστηρίζω και τα ενθαρρύνω.

Το προτρέπω να ασχοληθεί με κάτι άλλο πέρα από τη γνώση για να αναπτύξει και άλλες δεξιότητες.

Δίνω προσοχή, το ενθαρρύνω, το επιβραβεύω.

2. Κάνω πράγματα με το παιδί/ τα παιδιά μου

Σε αυτή την κατηγορία, εντάχθηκαν απαντήσεις που δείχνουν ότι οι γονείς προωθούν τη Δημιουργικότητα των παιδιών τους κάνοντας πράγματα μαζί τους. Ακολουθούν κάποια παραδείγματα τέτοιων απαντήσεων.

Ας πούμε έρχονται τα Χριστούγεννα, θα κάνουμε χριστουγεννιάτικες κατασκευές όλοι μαζί. Θα πάμε στο βιβλιοπωλείο θα πάρουμε ό,τι χριστουγεννιάτικο μας αρέσει και χριστουγεννιάτικο οδηγό για το πώς θα κάνουμε χριστουγεννιάτικες κατασκευές. Θα έρθουν τα καρναβάλια, πάλι την ίδια διαδικασία. Πάμε βιβλιοπωλείο, παίρνουμε οδηγούς για μάσκες. Παίρνουμε ό,τι χρειάζεται για να τις κάνουμε όλοι μαζί στο τραπέζι και κάνουμε κατασκευές. Μετά χαρταετό.

Προσπαθώ όσο μπορώ να ζωγραφίζουμε μαζί, παίζουμε όλοι μαζί παιχνίδια, μας δίνει ρόλους το ίδιο (το παιδί).

Θα πάμε για ποδήλατο σε κάποιο πάρκο.

Κάνουμε παρουσίαση ενός θέματος, το παιδί δηλαδή, αυτή την εβδομάδα θα συγκεντρώνει από ένα βιβλίο όλες τις άγνωστες λέξεις και θα τις παρουσίαζε σε εμάς τους γονείς.

3. Παρέχω ερεθίσματα στο παιδί/ στα παιδιά μου

Σε αυτή την κατηγορία, εντάχθηκαν απαντήσεις που δείχνουν ότι οι γονείς προωθούν τη Δημιουργικότητα των παιδιών τους παρέχοντας ερεθίσματα. Ακολουθούν κάποια παραδείγματα τέτοιων απαντήσεων.

Παρακολουθούμε συνεχώς δημιουργικά βίντεο. Συνήθως παρακολουθούμε ρομποτικές κατασκευές για τη δημιουργία αυτοκινήτων και τη δημιουργία περιεργων μοτοσυκλετών. Επίσης παρακολουθούμε με το παιδί μου διάφορα αθλήματα όπως handball, το μπάσκετ και το ποδόσφαιρο το οποίο πιστεύω θα το κάνουν πιο δημιουργικό.

Το είχα πάει σε κάποιο στέκι ζωγραφικής γιατί του άρεσε η ζωγραφική και ήθελα να δω αν του αρέσει και εκεί και όλα πήγαν καλά.

Παίρνουμε μπλοκ ζωγραφικής, βιβλία, οτιδήποτε έχει σχέση με το να αναπτύξει κάποιο άτομο ικανότητες.

Διαβάζουμε ποιήματα στις γιορτές τις εθνικές εορτές και τα λοιπά, τα πάντα για να ξέρουμε τι συμβαίνει και για ποιο λόγο συμβαίνει.

4. Γενικές απαντήσεις

Σε αυτή την κατηγορία, εντάχθηκαν απαντήσεις που δείχνουν ότι οι γονείς απάντησαν γενικά, αναφορικά με τους τρόπους που προωθούν τη Δημιουργικότητα των παιδιών τους. Ακολουθούν κάποια παραδείγματα τέτοιων απαντήσεων.

Πλέον τους δίνω χρόνο, μήπως και ζητήσουν κάτι από μόνα τους.

Μπορεί να τους μιλάω για διάφορα πράγματα, αλλά συνειδητά να γίνω εγώ πρότυπο Δημιουργικότητας, δεν γίνομαι για να ενθαρρύνω τη δημιουργικότητά τους. Τα προτρέπω βέβαια στο να κάνουν πράγματα, αλλά νομίζω ότι όχι, δεν είμαι από αυτές τις μαμάδες που θα πεις ότι δίνουν έμφαση, το θέλω, μου αρέσει αλλά δεν κάνω εγώ μία προσπάθεια για αυτό.

Ο Πίνακας 2 δείχνει τις απόλυτες και σχετικές συχνότητες των κατηγοριών των απαντήσεων των γονέων παιδιών 5 ως 9 και 10 ως 12 ετών.

Κατηγορίες απαντήσεων	Συχνότητες	Παιδιά 5 ως 9 ετών	Παιδιά 10 ως 12 ετών	Σύνολο
Ενθαρρύνω (λεκτικά) το παιδί/τα παιδιά μου	Απόλυτη	6	6	12
	Σχετική επί των σειρών (%)	50,0	50,0	100
	Σχετική επί των στηλών (%)	26,1	20,0	22,6
Κάνω πράγματα μαζί με το παιδί/τα παιδιά μου	Απόλυτη	7	6	13
	Σχετική επί των σειρών (%)	53,8	46,2	100
	Σχετική επί των στηλών (%)	30,4	20,0	24,5
Παρέχω ερεθίσματα στο παιδί/στα παιδιά μου	Απόλυτη	8	16	24
	Σχετική επί των σειρών (%)	33,3	66,6	100
	Σχετική επί των στηλών (%)	34,8	53,3	45,3
Γενικές απαντήσεις	Απόλυτη	2	2	4
	Σχετική επί των σειρών (%)	50,0	50,0	100
	Σχετική επί των στηλών (%)	8,7	6,7	7,5
Σύνολο		23	30	53

Πίνακας [2]. Απόλυτες και σχετικές (επί των σειρών και επί των στηλών) συχνότητες των κατηγοριών των απαντήσεων των γονέων παιδιών 5 ως 9 ετών (N = 23) και παιδιών 10 ως 12 ετών (N = 30).

Ως προς το σύνολο των γονέων (ανεξάρτητα από την ηλικία των παιδιών τους), όπως φαίνεται στον Πίνακα (2), ο συχνότερα αναφερόμενος τρόπος προώθησης της Δημιουργικότητας είναι η παροχή ερεθισμάτων (45,3%), και ακολουθούν η ενασχόληση με διάφορα πράγματα (24,5%) και η λεκτική ενθάρρυνση (22,6%). Όσον

αφορά στους γονείς παιδιών ηλικίας 5 ως 9 ετών, ο πιο δημοφιλής τρόπος προώθησης της Δημιουργικότητας είναι η παροχή ερεθισμάτων (34,8%) και ακολουθούν η ενασχόληση με διάφορα πράγματα και η λεκτική ενθάρρυνση (30,4 και 26,1% αντιστοίχως). Για τους γονείς των παιδιών ηλικίας 10 ως 12 ετών, ο πιο δημοφιλής τρόπος προώθησης της Δημιουργικότητας είναι η παροχή ερεθισμάτων (53,3%), ενώ η λεκτική ενθάρρυνση και η ενασχόληση με διάφορα πράγματα χρησιμοποιούνται το ίδιο συχνά από τους γονείς με μικρότερη συχνότητα (20,0%). Τέλος, οι γονείς χρησιμοποιούν με την ίδια συχνότητα την λεκτική ενθάρρυνση ως τρόπο προώθησης της Δημιουργικότητας και στις δύο ηλικιακές ομάδες των παιδιών τους (50,0%). Η ενασχόληση με διάφορα πράγματα χρησιμοποιείται με μεγαλύτερη συχνότητα στα παιδιά ηλικίας 5 ως 9 ετών (53,8%), ενώ η παροχή ερεθισμάτων χρησιμοποιείται με διπλάσια συχνότητα στα παιδιά 10 ως 12 ετών (66,6%).

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας ήταν αρχικά να διερευνήσει τους τρόπους με τους οποίους οι γονείς επιδιώκουν να προάγουν τη Δημιουργικότητα στα παιδιά τους και στη συνέχεια να εξετάσει πιθανές διαφορές στους τρόπους προώθησης της Δημιουργικότητας ανάμεσα στους γονείς παιδιών 5 ως 9 ετών και στους γονείς παιδιών 10 ως 12 ετών. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως οι γονείς (ανεξάρτητα από την ηλικία του παιδιού/ των παιδιών τους) χρησιμοποιούν πιο συχνά την παροχή ερεθισμάτων ως τρόπο προώθησης της Δημιουργικότητας. Οι γονείς, επίσης, προκειμένου να προωθήσουν και να στηρίξουν τη Δημιουργικότητα των παιδιών τους κάνουν διάφορα πράγματα μαζί τους (π.χ. δραστηριότητες, παιχνίδια, κατασκευές) και τα ενθαρρύνουν (π.χ. επιβραβεύοντας ή προτρέποντάς τους να κάνουν κάτι που θέλουν να δοκιμάσουν). Επίσης, η παρούσα έρευνα έδειξε πως οι γονείς που προωθούν συνειδητά τη Δημιουργικότητα των παιδιών τους διαφοροποιούν τους τρόπους προαγωγής της ανάλογα την ηλικία των παιδιών τους, καθώς κάνουν πράγματα και ενθαρρύνουν πιο συχνά τα παιδιά ηλικίας 5 ως 9 ετών, ενώ παρέχουν ερεθίσματα (π.χ. αγοράζοντάς τους υλικά χειροτεχνίας, παρακολουθώντας δημιουργικά βίντεο μαζί τους) πιο συχνά στα παιδιά ηλικίας 10 ως 12 ετών.

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας συνάδουν με αυτά των Pugsley και Acar (2018), οι οποίοι βρήκαν πως οι γονείς που προωθούν συνειδητά τη Δημιουργικότητα των παιδιών τους προετοιμάζουν και παρέχουν ένα δημιουργικό περιβάλλον στο σπίτι. Ακόμα, τα ευρήματά μας συνάδουν με αυτά της Ellermeyer (1993), η οποία βρήκε πως οι γονείς παίρνουν ρόλους και συμμετέχουν στο παιχνίδι των παιδιών τους, κι αυτό δείχνει να έχει σημαντικά οφέλη στην ανάπτυξη της Δημιουργικότητας των παιδιών. Προηγούμενη έρευνα, που αφορούσε στις διαφορές στις πρακτικές παρέμβασης ανάμεσα σε παιδιά διαφόρων ηλικιών, έδειξε πως όσο τα παιδιά είναι ακόμα μικρά, περίπου 6 ως 8 ετών, οι γονείς χρησιμοποιούν συχνότερα στρατηγικές πειθαρχίας, όπως είναι οι έπαινοι και τα κομπλιμέντα (Frick, Christian & Wootton, 1999). Αυτό συμφωνεί με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, κατά τα οποία οι γονείς φαίνεται να ενθαρρύνουν (λεκτικά) συχνότερα τα παιδιά που ανήκουν σε αυτή την ηλικιακή ομάδα. Επίσης, υποθέτουμε πως οι γονείς κάνουν πιο συχνά διάφορα πράγματα με τα παιδιά ηλικίας 5 ως 9 ετών, καθώς ίσως παρατηρούν πως τα μεγαλύτερα σε ηλικία παιδιά έχουν αρχίσει να αντιλαμβάνονται περισσότερο κάποια πράγματα, όπως, για

παράδειγμα, τη σημασία της εύρεσης των ενδιαφερόντων τους. Έτσι, ακολουθώντας αυτή την υπόθεση, οι γονείς επιλέγουν να παρέχουν ερεθίσματα στα παιδιά ηλικίας 10 ως 12 ετών για να προωθήσουν και να στηρίξουν τη Δημιουργικότητά τους.

Η παρούσα εργασία είχε κάποιους περιορισμούς, οι οποίοι είναι σημαντικό να προσδιοριστούν ώστε να ληφθούν υπόψη για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Ένας βασικός περιορισμός προκύπτει από τους συμμετέχοντες γονείς, καθώς πρόκειται για μια έρευνα που διεξήχθη σε είκοσι γονείς και είναι πιθανό πως ένα μεγαλύτερο δείγμα θα έδινε πιο πλούσια αποτελέσματα. Επίσης, ένας ακόμα περιορισμός θα μπορούσε να θεωρηθεί και η περίοδος που διεξήχθη η έρευνα, καθώς η χώρα της Ελλάδας βρισκόταν τότε σε περίοδο καραντίνας λόγω της λήψης έκτακτων μέτρων της κυβέρνησης για την προστασία από τον ιό του κορωνοϊού. Έτσι λοιπόν, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε πώς κι αν θα μπορούσαν να είχαν μεταβληθεί οι απαντήσεις των γονέων, εάν διεξήγαμε την ίδια έρευνα υπό κανονικές συνθήκες χωρίς περιορισμούς και την απαγόρευση της κυκλοφορίας. Παρά τους περιορισμούς αυτούς, πιστεύουμε ότι αυτή η μελέτη παρέχει νέες πληροφορίες για έναν παραμελημένο αλλά σημαντικό τομέα των τρόπων προώθησης της Δημιουργικότητας και μπορεί να αποτελέσει ώθηση για πολυδιάστατες μελέτες σχετικά με το θέμα.

Στα δυνατά σημεία της έρευνας συμπεριλαμβάνεται η πρωτοτυπία του θέματος, καθώς η γνώση που προσφέρεται από την έρευνα δύναται να εμπλουτίσει τη σχετική βιβλιογραφία. Ακόμα, είναι σημαντικό πως η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας ήταν η ημιδομημένη συνέντευξη. Η συνέντευξη επιτρέπει να δούμε το υπό διερεύνηση ψυχολογικό φαινόμενο υπό το πρίσμα του ατόμου χωρίς να το αναγκάζουμε να διαλέξει προ-επιλεγμένες απαντήσεις. Οι απαντήσεις των γονέων διατυπώθηκαν με δικές τους λέξεις και παρουσιάστηκαν αυτούσιες, κι έτσι το αναγνωστικό κοινό μπορεί να αντιληφθεί με το δικό του τρόπο την κάθε απάντηση ξεχωριστά βγάζοντας τα δικά του συμπεράσματα.

Η παρούσα έρευνα θα μπορούσε να λάβει κι άλλες εξίσου ενδιαφέρουσες προεκτάσεις. Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να εστιάσουν πέρα από την ηλικία των παιδιών, στην ηλικία των γονέων. Μια τέτοια έρευνα θα μπορούσε να δείξει αν οι νεότεροι γονείς χρησιμοποιούν διαφορετικούς τρόπους προώθησης της Δημιουργικότητας των παιδιών τους. Επίσης, αξίζει να μελετηθούν πιθανές διαφορές στους τρόπους προώθησης της Δημιουργικότητας από τους γονείς της ίδιας

οικογένειας. Μία τέτοια έρευνα θα μπορούσε να δείξει εάν οι γονείς της ίδιας οικογένειας κρατούν μία κοινή γραμμή ως προς την επιλογή των τρόπων προώθησης της Δημιουργικότητας των παιδιών τους ή εάν διαφοροποιούν τους τρόπους ανάλογα την προσωπικότητα και τις ιδέες τους. Τέλος, θα παρουσίαζε μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον να διεξαχθεί η ίδια έρευνα με την προσθήκη μιας ακόμα παραμέτρου, αυτή του τόπου κατοικίας και να συγκριθούν τελικά οι απαντήσεις των οικογενειών που ζουν σε μεγάλες πόλεις και αυτών που ζουν στην ύπαιθρο. Μία τέτοια έρευνα υποθέτουμε πως θα μπορούσε να βρει ενδιαφέροντα αποτελέσματα ως προς στους τρόπους προώθησης της Δημιουργικότητας σε συνάρτηση με την ευκολία πρόσβασης στη φύση και να δείξει τελικά εάν οι γονείς που ζουν στην ύπαιθρο αξιοποιούν την τοποθεσία της περιοχής που βρίσκονται για να προάγουν τη Δημιουργικότητα των παιδιών τους.

Συμπερασματικά, η προαγωγή της Δημιουργικότητας έχει μεγάλη σημασία τόσο για την προσωπική όσο και για την κοινωνική ευημερία. Το μεγαλύτερο μέρος της σχετικής βιβλιογραφίας αναφέρεται στο ρόλο του σχολείου στην προαγωγή αυτή, ενώ και οι γονείς αποτελούν σημαντικό παράγοντα ανατροφής, ειδικά για τα παιδιά σχολικής ηλικίας. Η παρούσα έρευνα έδειξε πως υπάρχουν τόσο ομοιότητες όσο και διαφορές στους τρόπους με τους οποίους οι γονείς επιδιώκουν να προάγουν τη Δημιουργικότητα στα παιδιά τους ανάλογα με την ηλικία αυτών. Τα ευρήματα αυτά εμπλουτίζουν τις γνώσεις μας για το ρόλο των γονέων στην ανάπτυξη της Δημιουργικότητας των παιδιών τους και μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάση για την ανάπτυξη σχετικών παρεμβάσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Amabile, T. M., Barsade, S. G., Mueller, J. S., & Staw, B. M. (2005). Affect and creativity at work. *Administrative Science Quarterly*, 50, 367–403.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι κοινωνικής έρευνας* (Α. Αϊδίνης, επιμ). Αθήνα: Gutenberg.
- Eckhoff, A. (2011). Creativity in the early childhood classroom: Perspectives of preservice teachers. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 32(3), 240-255.
- Egan, K. (2005). *An imaginative approach to teaching*. San Francisco, CA: Jossey Bass.
- Ellermeyer, D. (1993). Enhancing creativity through play: A discussion of parental and environmental factors. *Early Child Development and Care*, 93(1), 57-6
- Florida, R. (May 2002). The rise of the creative class, *The Washington Monthly*. [Ανακτήθηκε από <https://washingtonmonthly.com/magazine/may-2002/the-rise-of-the-creative-class/>]
- Freund, P.A. & Holling, H. (2008). Creativity in the classroom: A multilevel analysis investigating the impact of creativity and reasoning ability on GPA. *Creativity Research Journal*, 20(3), 309–318.
- Frick, P. J., Christian, R. E. & Wootton, J. M. (1999). Age trends in the association between parenting practices and conduct problems, *Behavior Modification*, 23(1), 106-128.
- Gaynor, J. R. & Runco, A. M. (1992). Family size, birth-order, age-interval, and the creativity of children. *The Journal of Creative Behavior*, 26(2), 108-118.
- Kaufman J. C., Beghetto R. A. (2013). In praise of Clark Kent: Creative metacognition and the importance of teaching kids when (not) to be creative. *Roeper Review*, 35(3), 155-165.

- Kay, S. I. (1989). *Differences in figural problem-solving and problem-finding behavior among professional, semi-professional and non-artists*. Doctoral dissertation, Columbia University, New York, NY.
- King, B. J. & Pope, B. (1999). Creativity as a factor in psychological assessment and healthy psychological functioning: The assessment of psychological health: Optimism, creativity, playfulness and transitional relatedness, *Journal of Personality Assessment*, 72, 200–207.
- Kupers, E., Lehmann-Wermser, A., McPherson, G., & van Geert, P. (2019). Children’s creativity: A theoretical framework and systematic review. *Review of Educational Research*, 89(1), 93-124.
- Kyung, H. K. (2009). Demystifying creativity: What creativity isn’t and is? *Roeper Review*, 41, 119-128.
- Maksić, S. & Pavlović, J. (2011). Educational researchers’ personal explicit theories on creativity and its development: A qualitative study. *High Ability Studies*, 22, 219-231.
- Nicol, J. J. & Long, B. C. (1996). Creativity and perceived stress of female music therapists and hobbyists. *Creativity Research Journal*, 9, 1–10.
- Preckel, F., Holling, H., & Wiese, M. (2006). Relationship of intelligence and creativity in gifted and non-gifted students: An investigation of threshold theory. *Personality and Individual Differences*, 40, 159–170.
- Pugsley, L. & Acar, S. (2018). Supporting creativity or conformity? Influence of home environment and parental factors on the value of children’s creativity characteristics. *The Journal of Creative Behavior*, 54, 598–609.
- Robinson, K. (2001). *Out of our minds: Learning to be creative*. Oxford: Capstone.
- Runco, M. A. & Bahleda, M. D. (1987). Implicit theories of artistic, scientific and everyday creativity. *The Journal of Creative Behavior*, 20, 93-98.
- Runco, M. A. (1989). Parents’ and teachers’ ratings of the creativity of children. *Journal of Social Behavior and Personality*, 4, 73-83.

Runco, M. A. (2007). To understand is to create: An epistemological perspective on human nature and personal creativity. In R. Richards (Ed.), *Everyday creativity and new views on human nature* (pp. 91–107). Washington, DC: American Psychological Association.

Stuckey, H. L. & Nobel, J. (2010). The connection between art, healing, and public health: A review of current literature, *American Journal of Public Health*, *100*, 254–263.

Torrance, E. P. (1988). The nature of creativity as manifest in its testing. In R. Sternberg (ed.), *The nature of creativity: Contemporary psychological perspectives* (pp. 43-75). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1

Πρωτόκολλο συνέντευξης

Οι ερευνήτριες εξηγούν στους γονείς τα ακόλουθα:

«Σκοπός της έρευνας είναι η συλλογή πληροφοριών σχετικά με το πώς βλέπουν οι γονείς τη Δημιουργικότητα των παιδιών τους. Η συνέντευξη διαρκεί περίπου 30 έως 45 λεπτά. Η συνέντευξη ξεκινά με μερικές γενικές ερωτήσεις σχετικά με εσάς και το ιστορικό του παιδιού σας. Στη συνέχεια, θα σας κάνουμε μερικές ερωτήσεις σχετικά με τη Δημιουργικότητα γενικά. Μετά από αυτό θα θέσουμε μερικές ερωτήσεις σχετικά με το πόσο σημαντική είναι η Δημιουργικότητα για εσάς. Στο επόμενο μέρος της συνέντευξης, σας ζητάμε να περιγράψετε μια στιγμή στην οποία το παιδί σας ήταν δημιουργικό. Στο τελευταίο μέρος της συνέντευξης θα σας θέσουμε μερικές ερωτήσεις σχετικά με την ενθάρρυνση της Δημιουργικότητας.»

Οι ερευνήτριες ρωτούν εάν ο γονέας έχει διαβάσει την ενημέρωση και έχει δώσει τη συγκατάθεσή του για τη συμμετοχή του στην έρευνα.

Γενικές ερωτήσεις:

1. Ποιο είναι το φύλο σας;
2. Ποια είναι η ηλικία σας;
3. Τι είδους εκπαίδευση έχετε ολοκληρώσει; (μορφωτικό επίπεδο)
4. Τι είδους εργασία κάνετε αυτή τη στιγμή ή έχετε κάνει στο παρελθόν;
5. Η εργασία σας πραγματοποιήθηκε στον δημιουργικό τομέα;
6. Πόσα παιδιά έχετε;
7. Ποιο είναι το φύλο των παιδιών σας;
8. Ποια είναι η ηλικία του/τους;
9. Σε ποια τάξη είναι το παιδί/τα παιδιά;

Εάν οι γονείς έχουν επίσης παιδιά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι ερευνήτριες θα εξηγήσουν ότι οι ακόλουθες ερωτήσεις αφορούν μόνο τα παιδιά που βρίσκονται στο δημοτικό σχολείο, επειδή αυτή είναι η ομάδα-στόχος της έρευνας.

Η Δημιουργικότητα γενικά:

1. Ποιες λέξεις σας έρχονται στο μυαλό όταν σκέφτεστε τη Δημιουργικότητα;

2. Πώς θα περιγράφατε τη Δημιουργικότητα σε μια πλήρη πρόταση;
3. Κατά τη γνώμη σας, πότε είναι ένα άτομο δημιουργικό;
4. Κατά τη γνώμη σας, πότε δεν είναι ένα άτομο δημιουργικό;

Δημιουργική ανάπτυξη και άλλοι τομείς ανάπτυξης

Από τη νεαρή ήδη ηλικία, υπάρχουν πέντε τομείς που παίζουν ρόλο στην ανάπτυξη. Αυτοί είναι οι ακόλουθοι: κοινωνική-συναισθηματική ανάπτυξη, κινητική ανάπτυξη, επικοινωνιακή ανάπτυξη, γνωστική ανάπτυξη και τέλος δημιουργική ανάπτυξη.

Η ερευνήτρια περιγράφει συνοπτικά καθέναν από τους τομείς (και στέλνει επίσης ένα έγγραφο στους γονείς με την εξήγηση των τομέων έτσι ώστε οι γονείς να μπορούν να το διαβάσουν και οι ίδιοι).

A) Ο κοινωνικός-συναισθηματικός τομέας αφορά στα παιδιά που χτίζουν σχέσεις με άλλους ανθρώπους στο περιβάλλον τους.

B) Ο κινητικός τομέας αφορά κυρίως στην κίνηση και χωρίζεται στην ανάπτυξη των αδρών κινήσεων (όπως η ταλάντευση, το περπάτημα και το τρέξιμο), και τη ανάπτυξη των λεπτών κινήσεων (όπως η κοπή και η σχεδίαση).

Γ) Ο επικοινωνιακός τομέας αφορά στο πώς τα παιδιά κάνουν γνωστούς τους εαυτούς τους στους άλλους μέσω της μη λεκτικής και της λεκτικής επικοινωνίας. Αυτό σημαίνει ότι μπορούν κάνουν γνωστούς τους εαυτούς τους τόσο με χειρονομίες όσο και με ήχο.

Δ) Ο γνωστικός τομέας αφορά στο πώς τα παιδιά ανακαλύπτουν και κατανοούν τον κόσμο.

E) Τέλος, ο δημιουργικός τομέας αφορά στο πώς ένα παιδί αποκτά νέες πρωτότυπες ιδέες και κατανοήσεις ή πώς αναπτύσσει νέα πρωτότυπα προϊόντα που είναι ταυτόχρονα κατάλληλα και χρήσιμα για το πρόβλημα ή / και την κατάσταση.

1. Ποια κατάταξη θα δίνετε στους πέντε τομείς ανάπτυξης, με το 1 να είναι ο τομέας που θεωρείτε πιο σημαντικό και στη θέση 5 να είναι ο τομέας που θεωρείτε λιγότερο σημαντικό.

1α. Γιατί κάνετε αυτή την κατάταξη;

2. Πιστεύετε ότι η Δημιουργικότητα είναι γενικά μια σημαντική ποιότητα;

2α. Εάν ναι, γιατί;

2β. Εάν όχι, γιατί όχι;

3. Πιστεύετε ότι η Δημιουργικότητα είναι μια σημαντική ποιότητα για το παιδί σας;

3α. Εάν ναι, γιατί;

3β. Εάν όχι, γιατί όχι;

Περιγραφές Δημιουργικότητας στα παιδιά

Οι ακόλουθες ερωτήσεις θα υποβάλλονται ανά παιδί, έτσι ώστε να γίνεται διαχωρισμός μεταξύ των νεότερων και των μεγαλύτερων μαθητών δημοτικού.

Οι ερευνήτριες εξηγούν στους γονείς ότι η έρευνα αφορά στη Δημιουργικότητα των μαθητών και μαθητριών του δημοτικού σχολείου. Οι ερευνήτριες λένε στους γονείς ότι ενδιαφέρονται για μια στιγμή που το παιδί τους ήταν δημιουργικό. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι γονείς πρέπει να θυμούνται αυτή τη στιγμή πολύ καθαρά.

1. Ποια ήταν η περίσταση κατά την οποία το παιδί σας ήταν δημιουργικό;
  - 1α. Πότε ήταν αυτή η περίσταση;
  - 1β. Πού ήταν το παιδί σας;
  - 1γ. Πόσο κράτησε αυτή η περίσταση;
  - 1δ. Τι ακριβώς έκανε το παιδί σας σε αυτήν την περίσταση; Προσπαθήστε να το περιγράψετε με όσο το δυνατόν περισσότερες λεπτομέρειες.
    - ι. Υπήρχε ένα προϊόν που δημιουργήθηκε (π.χ., μια ζωγραφιά ή ένα κείμενο) ή όχι;
    - ιι. Πώς έφτασε το παιδί σας σε αυτό το προϊόν ή πώς έληξε αυτή η περίσταση;
    - ιιι. Ποια βήματα έκανε το παιδί σας για να φτάσει σε αυτή την περίσταση;
2. Ήταν το παιδί σας μόνο του ή με άλλα άτομα σε αυτή τη στιγμή;
  - 2α. Με ποιον ήταν το παιδί σας;
  - 2β. Εάν το παιδί σας ήταν με άλλα άτομα, ποιος ήταν ο ρόλος τους;
    - ι. Πώς εκτυλίχθηκε η αλληλεπίδραση μεταξύ του παιδιού σας και αυτών των ατόμων;
3. Έχει κάνει το παιδί σας κάτι τέτοιο και παλιότερα ή ήταν αυτή η πρώτη φορά;
  - 3α. Εάν ναι, ήταν διαφορετική αυτή η περίπτωση από την τελευταία;

Μετά από αυτές τις ερωτήσεις, οι ερευνήτριες θα ήθελαν να μάθουν τι λέει αυτή η περίσταση για το παιδί.

1. Τι πιστεύετε ότι λέει αυτή η περίπτωση για τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και για τις ικανότητες του παιδιού σας;

Ενθάρρυνση της Δημιουργικότητας

Οι ακόλουθες ερωτήσεις αφορούν την ενθάρρυνση της Δημιουργικότητας.

1. Δίνετε μεγάλη προσοχή στη Δημιουργικότητα του παιδιού σας στο σπίτι;
  - 1α. Εάν ναι, γιατί; Πώς προσέχετε τη Δημιουργικότητα;
  - 1β. Εάν όχι, γιατί όχι;
2. Ενθαρρύνετε συνειδητά τη Δημιουργικότητα στο παιδί/στα παιδιά σας;
  - 2α. Εάν ναι, πώς το κάνετε αυτό;
  - 2β. Εάν όχι, γιατί όχι;
3. Πώς θα περιγράφατε τον δικό σας ρόλο στην ενθάρρυνση της Δημιουργικότητας στο παιδί σας;
4. Πώς ανταποκρίνεται το παιδί σας όταν ενθαρρύνετε τη Δημιουργικότητα;
  - 4α. Αυτό είναι διαφορετικό για καθένα από τα παιδιά σας; (εάν ο γονέας έχει περισσότερα παιδιά)

Παράρτημα 2

Ενημέρωση και συγκατάθεση συμμετοχής προς τις/τους συμμετέχοντες γονείς

Ενημέρωση και συγκατάθεση συμμετοχής

Περιγραφή της έρευνας και της συμμετοχής σας: Θα θέλαμε να σας προσκαλέσουμε να συμμετέχετε σε μία έρευνα που αφορά στις απόψεις των γονέων σε σχέση με το τι είναι η Δημιουργικότητα, ποια είναι η σημασία της και με ποιους τρόπους οι γονείς επιδιώκουν να την προάγουν στα παιδιά τους. Η συμμετοχή σας θα περιλαμβάνει το να απαντήσετε προφορικά σε μια σειρά προκαθορισμένων ερωτήσεων.

Πιθανά οφέλη: Υπάρχουν διάφορα οφέλη από τη συμμετοχή σας σε αυτή την έρευνα. Η συμμετοχή σας θα μας βοηθήσει να μάθουμε πράγματα για το πώς βλέπουν οι γονείς των παιδιών στην Ελλάδα τη Δημιουργικότητα, τη σημασία αυτής και το ρόλο τους στην προαγωγή της. Με αυτή τη γνώση θα εμπλουτίσουμε τη σχετική βιβλιογραφία. Η συμμετοχή σας θα δώσει χώρο και σε εσάς να μιλήσετε για όψεις της ζωής των παιδιών σας που συχνά περνούν απαρατήρητες. Τέλος, θα συμμετέχετε στη δημιουργία ενός συλλογικού εγγράφου που θα διαμοιραστεί σε γονείς που μπορεί να ωφεληθούν και οι ίδιοι από την ανάγνωση των ιδεών σας.

Εμπιστευτικότητα: Θα πάρουμε όλα τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλίσουμε την εμπιστευτικότητα των απαντήσεών σας. Οι συνεντεύξεις θα καταγραφούν με ηλεκτρονικά μέσα. Τα ηχητικά αρχεία θα αποθηκευτούν ανώνυμα και θα καταστραφούν αφού ολοκληρωθεί η απομαγνητοφώνησή τους. Στις απομαγνητοφωνήσεις, όλες οι πληροφορίες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την ταυτοποίησή σας θα αφαιρεθούν. Η ταυτότητά σας δεν θα αποκαλυφθεί σε καμία δημοσίευση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Εθελοντική συμμετοχή: Η συμμετοχή σας στην έρευνα είναι εθελοντική. Η μη συμμετοχή σας ή η διακοπή της συμμετοχής σας στην έρευνα δεν θα έχει καμία συνέπεια για εσάς.

Κίνδυνοι και ενόχληση: Η συμμετοχή σας στην έρευνα δεν εμπεριέχει κινδύνους. Αν θεωρήσετε κάποιες ερωτήσεις πολύ ευαίσθητες, ενημερώστε μας και θα προχωρήσουμε στην επόμενη ερώτηση.

Στοιχεία επικοινωνίας: Αν έχετε ερωτήσεις σχετικά με την έρευνα ή αν θέλετε να ενημερωθείτε για τα αποτελέσματά της, παρακαλούμε επικοινωνήστε με την κα. Μαρίνα Δανάτσα (τηλ. 69..., e-mail: mdanatsa@gmail.com) ή με τον Δρ. Γιώργο Βλειώρα, Επίκουρο Καθηγητή Αναπτυξιακής Ψυχολογίας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (τηλ. 69..., e-mail: vleioras@uth.gr).

Συγκατάθεση

1. Διάβασα την ενημέρωση και μου δόθηκε η ευκαιρία να κάνω ερωτήσεις σε σχέση με την έρευνα.
2. Επιθυμώ να συμμετέχω στην έρευνα, σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω.

Ημερομηνία

Υπογραφή

Παράρτημα 3

Αίτηση χορήγησης αδείας για την εκπόνηση έρευνας προς την Επιτροπή Ηθικής & Δεοντολογίας του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

**ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Προς την Επιτροπή Ηθικής & Δεοντολογίας του
Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης
του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
Βόλος, 1/12/2020

ΑΙΤΗΣΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΑΔΕΙΑΣ ΓΙΑ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑΣ / ΑΙΤΟΥΣΑΣ

Επώνυμο: ΔΑΝΑΤΣΑ

Όνομα: ΜΑΡΙΝΑ

Πατρώνυμο: ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Διεύθυνση μόνιμης κατοικίας: xxx, xxx, Τ.Κ. : xxx

Τηλέφωνο επικοινωνίας: 69...

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: mdanatsa@gmail.com

Παρακαλώ όπως μου χορηγήσετε άδεια για διεξαγωγή έρευνας στο πλαίσιο της πτυχιακής μου εργασίας με θέμα «Διαφορές στους τρόπους προώθησης της Δημιουργικότητας από τους γονείς ανάλογα με την ηλικία του παιδιού.»

Α' Επιβλέπων Καθηγητής: Γιώργος Βλειώρας

Β' Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Μαρία Παπαρούση

A. Σκοπός της έρευνας

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει στόχο να διερευνήσει πιθανές διαφορές στους τρόπους με τους οποίους οι γονείς προάγουν τη Δημιουργικότητα των παιδιών τους ανάλογα με την ηλικία του παιδιού.

B. Ερευνητικό εργαλείο

Για την έρευνα αυτή, θα χρησιμοποιήσω τη μέθοδο της ημιδομημένης συνέντευξης, το πρωτόκολλο της οποίας επισυνάπτω στην αίτηση. Θα ηχογραφήσω τις συνεντεύξεις με ηλεκτρονικά μέσα.

Γ. Ζητήματα δεοντολογίας

Η συμμετοχή στην έρευνα θα είναι εθελοντική. Η μη συμμετοχή ή η διακοπή της συμμετοχής στην έρευνα δεν θα έχει καμία συνέπεια για τους γονείς που θα προσεγγίσω.

Πριν τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων, θα δώσω στους συμμετέχοντες και τις συμμετέχουσες ένα «Έγγραφο ενημέρωσης και συγκατάθεσης», το οποίο επισυνάπτω στην παρούσα αίτηση. Θα πραγματοποιήσω κάθε συνέντευξη μόνο αφού ο συμμετέχων ή η συμμετέχουσα έχει δώσει συγκατάθεση με θετική ενέργεια (opt in). Επειδή θα πραγματοποιήσω τις συνεντεύξεις εξ αποστάσεως, θα δώσω τη δυνατότητα είτε ηλεκτρονικής είτε προφορικής συγκατάθεσης, ανάλογα με την προτίμηση και τις τεχνολογικές γνώσεις των συμμετεχόντων και των συμμετεχουσών.

Μετά την ολοκλήρωση των συνεντεύξεων, θα τις απομαγνητοφωνήσω και θα καταστρέψω τα ηχητικά αρχεία. Από τις απομαγνητοφωνήσεις θα αφαιρέσω τα στοιχεία που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την ταυτοποίηση των συμμετεχόντων και των συμμετεχουσών, και θα αντικαταστήσω τα ονόματα με ψευδώνυμα. Τα αρχεία με τις απομαγνητοφωνήσεις θα τα αποθηκεύσω ανώνυμα, μέχρι την ολοκλήρωση της απομαγνητοφώνησης.

Σε περίπτωση που δημοσιεύσω ή παρουσιάσω τα αποτελέσματα σε συνέδρια ή άλλου είδους επιστημονικές εκδηλώσεις, δεν θα συμπεριλάβω πληροφορίες που θα αποκαλύπτουν την ταυτότητα των συμμετεχόντων και των συμμετεχουσών.

Οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες θα έχουν τη δυνατότητα να ρωτήσουν πράγματα σχετικά με την έρευνα είτε εμένα είτε τον Α' Επιβλέποντα κ. Γιώργο Βλειώρα.

Δ. Χρονοδιάγραμμα έρευνας

Η έρευνα θα πραγματοποιηθεί από το Οκτώβριο του 2020 ως το Μάιο του 2021.

Ε. Προσδοκώμενα οφέλη

Η Δημιουργικότητα είναι μία σημαντική δεξιότητα στις κοινωνίες του 21^{ου} αιώνα. Ο ρόλος των γονέων στην ψυχολογική ανάπτυξη των παιδιών τους έχει μελετηθεί εκτενώς, αλλά ο ρόλος τους στην προαγωγή της Δημιουργικότητας έχει λάβει περιορισμένη προσοχή. Η προτεινόμενη έρευνα έχει στόχο να εμπλουτίσει τη βιβλιογραφία σε σχέση με την προαγωγή της Δημιουργικότητας εν γένει και συγκεκριμένα με τον ρόλο των γονέων στην προαγωγή της Δημιουργικότητας ως συνάρτηση της ηλικίας των παιδιών τους, στην Ελλάδα.

Η Αιτούσα

Δανάτσα Μαρίνα

Ο Α' Επιβλέπων

Βλειώρας Γιώργος

Παράρτημα 4

Πλήρης κατάλογος κατηγοριών και απαντήσεων των γονέων αναφορικά με τους τρόπους προώθησης της Δημιουργικότητας των παιδιών τους

1) Ενθαρρύνω (λεκτικά) το παιδί/ τα παιδιά μου

- ✓ Του δίνουμε ερεθίσματα για να εξελίξει κάποια πράγματα και το ενθαρρύνουμε λεκτικά.
- ✓ Το ενθαρρύνω λεκτικά και το στηρίζω.
- ✓ Δίνω προσοχή, το ενθαρρύνω, το επιβραβεύω.
- ✓ Βασικά τα υποστηρίζω και τα ενθαρρύνω.
- ✓ Προσπαθούμε να το ενθαρρύνουμε, να το κάνουμε σε παιχνίδι και μέσα από το παιχνίδι να μάθει, να θέλει να μάθει δηλαδή.
- ✓ Φτιάχνουμε οικογενειακώς όλοι μαζί μεγάλα παζλ. Φυσικά και ενθαρρύνω συνειδητά την Δημιουργικότητα γιατί μου αρέσει να κάνω δραστηριότητες με τα παιδιά μου. Το κάνω με το να το ενθαρρύνω σε κάθε τι που φτιάχνει αλλά και του αγοράζω παζλ να φτιάχνει. (Αγοράζω) πολλούς μαρκαδόρους, κηρομπογιές, νερομπογιές, γιατί ξέρω ότι του αρέσει να ζωγραφίζει.
- ✓ Ναι δίνω προσοχή, το ενθαρρύνω, το επιβραβεύω. Παρακολουθώ όλα αυτά που φτιάχνει, είμαι πάντα δίπλα του όταν θέλει κάτι να μου δείξει, κάτι που έφτιαξε.
- ✓ Προσέχω τη Δημιουργικότητα με το να το παρακινώ να φτιάξουμε μαζί πράγματα όπως κουλουράκια ή πίτα.
- ✓ Το παροτρύνω ή του προτείνω ιδέες όσον αφορά τις κατασκευές.
- ✓ Το προτρέπω να ασχοληθεί με κάτι άλλο πέρα από τη γνώση για να αναπτύξει και άλλες δεξιότητες.
- ✓ Μπορεί να τους μιλάω για διάφορα πράγματα, αλλά συνειδητά να γίνω εγώ πρότυπο Δημιουργικότητας δεν γίνομαι για να ενθαρρύνω τη δημιουργικότητά τους, τους προτρέπω βέβαια στο να κάνουν πράγματα αλλά νομίζω ότι όχι δεν είμαι από αυτές τις μαμάδες που θα πεις ότι δίνουν έμφαση, το θέλω, μου αρέσει αλλά δεν κάνω εγώ μία προσπάθεια για αυτό.

2) Κάνω πράγματα με το παιδί / τα παιδιά μου

- ✓ Ενθαρρύνεται πολύ συνειδητά η Δημιουργικότητα, θα πάρουμε πολλά υλικά χειροτεχνίας ,απλά, χωρίς να είναι ιδιαίτερα. Θα προσπαθήσουμε κάθε φορά να κάνουμε κάποια κατασκευή, πώς θα μπορέσουμε να την φορέσουμε αυτή την κατασκευή, να κάνουμε ένα παιχνίδι με αυτή. Πολλή ζωγραφική, θα πάρουμε και θα ζωγραφίσουμε κούκλα στο χαρτί, θα ζωγραφίσουμε ρούχα, αντικείμενα, το σπίτι, θα κάνουμε το σώμα της κούκλας και θα ζωγραφίσουμε ρουχαλάκια, θα της αλλάξουμε ρουχαλάκια θα της αλλάξουμε καπέλα και με αυτά θα παίζουμε και μετά.
- ✓ Προσπαθώ όσο μπορώ να ζωγραφίζουμε μαζί, παίζουμε όλοι μαζί παιχνίδια, μας δίνει ρόλους το ίδιο.
- ✓ Ας πούμε έρχονται τα Χριστούγεννα, θα κάνουμε χριστουγεννιάτικες κατασκευές όλοι μαζί. Θα πάμε στο βιβλιοπωλείο θα πάρουμε ό,τι χριστουγεννιάτικο μας αρέσει και χριστουγεννιάτικο οδηγό για το πώς θα κάνουμε χριστουγεννιάτικες κατασκευές. Θα έρθουν τα καρναβάλια, πάλι την ίδια διαδικασία. Πάμε βιβλιοπωλείο, παίρνουμε οδηγούς για μάσκες. Παίρνουμε ό,τι χρειάζεται για να τις κάνουμε όλοι μαζί στο τραπέζι και κάνουμε κατασκευές. Μετά χαρταετό.
- ✓ Προσπαθούμε να τον ενθαρρύνουμε, να το κάνουμε σε παιχνίδι και μέσα από το παιχνίδι να μάθει, να θέλει να μάθει δηλαδή.
- ✓ Φτιάχνουμε οικογενειακώς όλοι μαζί μεγάλα παζλ. Φυσικά και ενθαρρύνω συνειδητά την Δημιουργικότητα γιατί μου αρέσει να κάνω δραστηριότητες με τα παιδιά μου. Το κάνω με το να την ενθαρρύνω σε κάθε τι που φτιάχνει αλλά και της αγοράζω παζλ να φτιάχνει. (Αγοράζω) πολλούς μαρκαδόρους, κηρομπογιές, νερομπογιές, γιατί ξέρω ότι της αρέσει να ζωγραφίζει.
- ✓ Συμμετέχω και εγώ πολλές φορές στα παιχνίδια και στα σενάρια που φτιάχνει και στις ιστορίες που γράφει. Συμμετέχω, την ακούω, την παρακολουθώ, παίζουμε μαζί πολλές φορές, παίρνω κι εγώ ρόλο στην δικιά της Δημιουργικότητα και κάνουμε μαζί πολλά πράγματα. Γενικά είμαι δίπλα της και συμμετέχω σε αυτό.
- ✓ Παρακολουθώ όλα αυτά που φτιάχνει, είμαι πάντα δίπλα του όταν θέλει κάτι να μου δείξει, κάτι που έφτιαξε.
- ✓ Θα πάμε για ποδήλατο σε κάποιο πάρκο.

- ✓ Κάνουμε παρουσίαση ενός θέματος, το παιδί δηλαδή, αυτή την εβδομάδα θα συγκέντρωνε από ένα βιβλίο όλες τις άγνωστες λέξεις και θα τις παρουσίαζε σε εμάς τους γονείς.
- ✓ Μαζί κάνουμε πολλές δραστηριότητες.
- ✓ Αφιερώνω χρόνο στα παιδιά μου μόνα τους και φυσικά και εγώ μαζί τους.

3) Παρέχω ερεθίσματα στο παιδί/ στα παιδιά μου

- ✓ Παρακολουθούμε συνεχώς δημιουργικά βίντεο. Συνήθως παρακολουθούμε ρομποτικές κατασκευές για τη δημιουργία αυτοκινήτων και τη δημιουργία περιέργων μοτοσυκλετών. Επίσης παρακολουθούμε με το παιδί μου διάφορα αθλήματα όπως handball, το μπάσκετ και το ποδόσφαιρο το οποίο πιστεύω θα το κάνουν πιο δημιουργικό.
- ✓ Βγαίνουμε βόλτα στη φύση για να εξοικειωθεί το παιδί με τη φύση.
- ✓ Προσπαθώντας να τους δείξω το δρόμο, να δώσουμε κάποια βιβλία, να ασχοληθούμε με κάποια πράγματα που έχουν σχέση με το δημιουργικό κομμάτι ώστε να αναπτύξουν ικανότητες.
- ✓ Συνειδητά ενθαρρύνω τη Δημιουργικότητα του παιδιού μου προσφέροντάς του ένα περιβάλλον γεμάτο ερεθίσματα.
- ✓ Του δίνουμε ερεθίσματα για να εξελίξει κάποια πράγματα.
- ✓ Προσπαθώ να ενθαρρύνω την Δημιουργικότητα του, αγοράζοντάς του μια κιθάρα για να μπορεί να ασχολείται με τους στίχους που του αρέσει.
- ✓ Το είχα πάει σε κάποιο στέκι ζωγραφικής γιατί του άρεσε η ζωγραφική και ήθελα να δω αν του αρέσει και εκεί και όλα πήγαν καλά.
- ✓ Η αλήθεια είναι ότι με ό,τι μπορεί να περνά από το χέρι μας σε σχέση με το κομμάτι της Δημιουργικότητας, είτε αυτό είναι παιχνίδι, είτε αυτό είναι συμμετοχή σε κάποια δραστηριότητα ομαδική, είτε έχει να κάνει με κάτι που γίνεται μέσα στο σπίτι ή εκτός σπιτιού, ό,τι πιστεύουμε ό,τι μπορεί να αποτελέσει ερέθισμα για να λειτουργήσουν δημιουργικά, το υποστηρίζουμε το ψάχνουμε.
- ✓ Ενθαρρύνεται πολύ συνειδητά η Δημιουργικότητα, θα πάρουμε πολλά υλικά χειροτεχνίας, απλά, χωρίς να είναι ιδιαίτερα. Θα προσπαθήσουμε κάθε φορά να κάνουμε κάποια κατασκευή, πώς θα μπορέσουμε να την φορέσουμε αυτή την κατασκευή, να κάνουμε ένα παιχνίδι με αυτή. Πολλή ζωγραφική, θα

πάρουμε και θα ζωγραφίσουμε κούκλα στο χαρτί, θα ζωγραφίσουμε ρούχα, αντικείμενα, το σπίτι, θα κάνουμε το σώμα της κούκλας και θα ζωγραφίσουμε ρουχαλάκια, θα της αλλάξουμε ρουχαλάκια θα της αλλάξουμε καπέλα και με αυτά θα παίζουμε και μετά.

- ✓ Παίρνουμε μπλοκ ζωγραφικής, βιβλία, οτιδήποτε έχει σχέση με το να αναπτύξει κάποιος ικανότητες.
- ✓ Ας πούμε έρχονται τα Χριστούγεννα, θα κάνουμε χριστουγεννιάτικες κατασκευές όλοι μαζί. Θα πάμε στο βιβλιοπωλείο θα πάρουμε ό,τι Χριστουγεννιάτικο μας αρέσει και χριστουγεννιάτικο οδηγό για το πώς θα κάνουμε χριστουγεννιάτικες κατασκευές. Θα έρθουν τα καρναβάλια, πάλι την ίδια διαδικασία, πάμε βιβλιοπωλείο, παίρνουμε οδηγούς για μάσκες. Παίρνουμε ό,τι χρειάζεται για να τις κάνουμε όλοι μαζί στο τραπέζι και κάνουμε κατασκευές. Μετά χαρταετό.
- ✓ Φτιάχνουμε οικογενειακώς όλοι μαζί μεγάλα παζλ. Φυσικά και ενθαρρύνω συνειδητά την Δημιουργικότητα γιατί μου αρέσει να κάνω δραστηριότητες με τα παιδιά μου. Το κάνω με το να την ενθαρρύνω σε κάθε τι που φτιάχνει αλλά και της αγοράζω παζλ να φτιάχνει πολλούς μαρκαδόρους, κηρομπογιές, νερομπογιές, γιατί ξέρω ότι της αρέσει να ζωγραφίζει.
- ✓ Διαβάζουμε ποιήματα στις γιορτές τις εθνικές εορτές και τα λουπά, τα πάντα για να ξέρουμε τι συμβαίνει και για ποιο λόγο συμβαίνει.
- ✓ Μπορεί να τους μιλάω για διάφορα πράγματα, αλλά συνειδητά να γίνω εγώ πρότυπο Δημιουργικότητας δεν γίνομαι για να ενθαρρύνω τη δημιουργικότητά τους, τους προτρέπω βέβαια στο να κάνουν πράγματα αλλά νομίζω ότι όχι δεν είμαι από αυτές τις μαμάδες που θα πεις ότι δίνουν έμφαση, το θέλω, μου αρέσει αλλά δεν κάνω εγώ μία προσπάθεια για αυτό.
- ✓ Η αλήθεια είναι ότι με ό,τι μπορεί να περνά από το δικό μας χέρι σε σχέση με το κομμάτι της Δημιουργικότητας, είτε αυτό είναι παιχνίδι, είτε αυτό είναι συμμετοχή σε κάποια δραστηριότητα ομαδική, είτε έχει να κάνει με κάτι που γίνεται μέσα στο σπίτι ή εκτός σπιτιού, ό,τι πιστεύουμε ότι μπορεί να αποτελέσει ερέθισμα για να λειτουργήσουν δημιουργικά το υποστηρίζουμε το ψάχνουμε.
- ✓ Κάποιες φορές που είπαμε να κάνουν κάτι ή οι διάφορες επιλογές που είχαν να ασχοληθούν είτε εντός είτε εκτός σπιτιού, υπήρχε μία άρνηση.

4) Γενικές απαντήσεις

- ✓ Κάποιες φορές που είπαμε να κάνουν κάτι ή οι διάφορες επιλογές που είχαν να ασχοληθούν είτε εντός είτε εκτός σπιτιού, υπήρχε μία άρνηση. Οπότε πλέον τους δίνω χρόνο, μήπως και ζητήσουν κάτι από μόνα τους.
- ✓ Μπορεί να τους μιλάω για διάφορα πράγματα, αλλά συνειδητά να γίνω εγώ πρότυπο Δημιουργικότητας δεν γίνομαι για να ενθαρρύνω τη δημιουργικότητά τους, τους προτρέπω βέβαια στο να κάνουν πράγματα αλλά νομίζω ότι όχι δεν είμαι από αυτές τις μαμάδες που θα πεις ότι δίνουν έμφαση, το θέλω, μου αρέσει αλλά δεν κάνω εγώ μία προσπάθεια για αυτό.